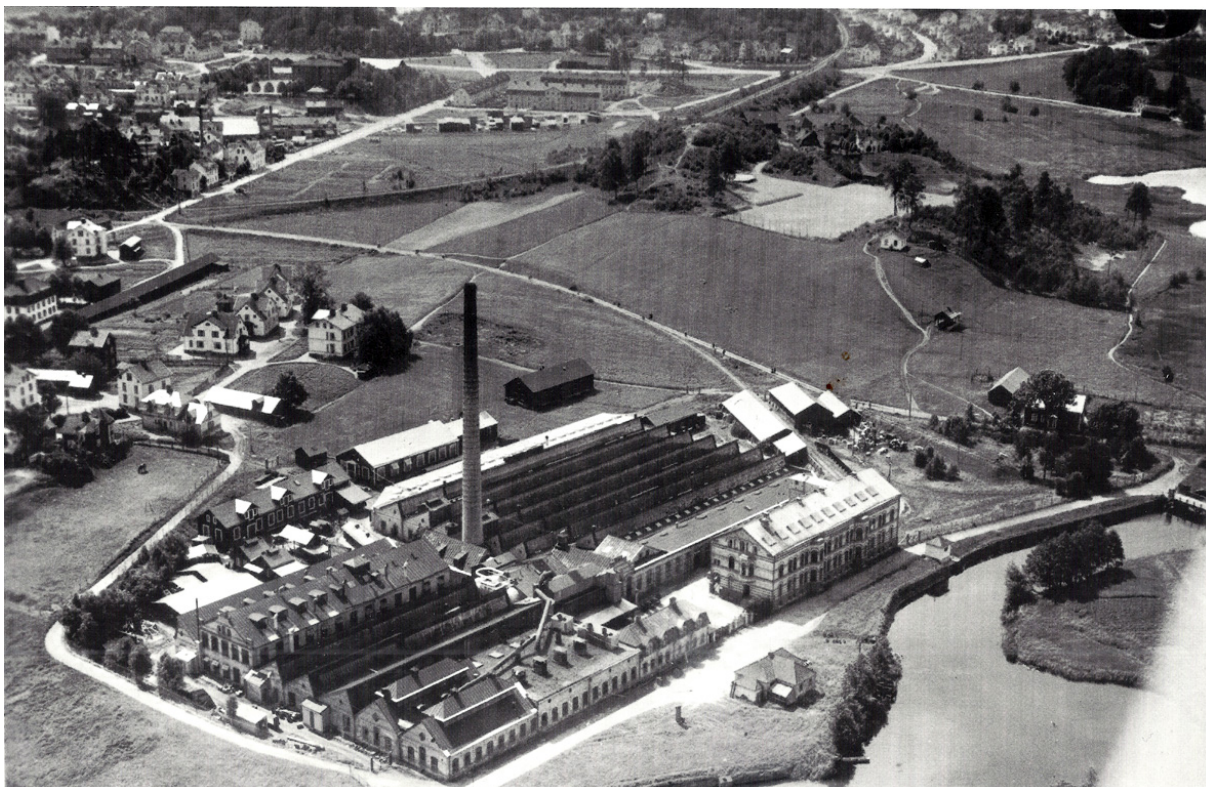

Vävarstaden Borås 1871-1890 Del 5

Det gamla färgeriyrket däremot var ett hantverk, där utövaren bevarade sina färgrecept som djupa hemligheter, han vågade inte ens anförtro dem åt pappret på annat sätt än nedtecknade med kabbalistiska tecken. Ty en gammal färgare var något av en svartkonstnär, och vid hans arbete häftade en doft av mystik. Tryckerierna i Borås var bara två och ett av dem, J.F. Vennersten Fabriks AB, var helt dominerande. Omkring år 1880 ändrades det tryckeriet från hantverk till fabriksindustri. Under hantverksstadiet skedde blocktryckning och färgning i öppna kar under vilka man kunde elda. Maskiner för sköljning, torkning och beredning saknades. Sköljningen skedde på en brygga i ån, varefter tyget hängdes upp och fick lufttorka. Den grundläggande processen var blocktryckning, där mönstret var snidat på träblock, som pressades mot tyget. Som tryckunderlag användes ett bord med mot tryckaren sluttande skiva, färgen stämplades på för hand och tillräcklig genomtryckning åstadkoms genom att man bultade på tryckblocket med en träklubba. Färg överfördes till blocket med en färgdyna av filt. Denna var placerad på andra sidan av bordet mitt emot tryckaren, där en färgpåstrykarpojke stod och strök på färg efter behov. Vennerstens nya fabrik byggdes år 1876 och därmed inleddes ett industriellt stadium i tryckning och färgning. Man anställde en tysk kolorist, som byggde maskinerna. Mollskinn var den stora produkten i tryckta och enfärgade mönster, där ett rutigt mönster kunde gå i veckor. Enda omställningen var att en sliten vals ibland fick bytas mot en ny. Handtryckeriet var borta, men sortimentet begränsat. En industriell fas hade ersatt hantverket.

Vennerstens växte snabbt som en följd av investeringarna. Golvytan i fabrikerna ökade till 2700 kvadratmeter och arbetarantalet steg till 50 år 1890. Vennerstens redovisade maskin park år 1890 var mycket omfattande och tyder på en anläggning med helt annan kapacitet än de konkurrerande tryckeriernas och färgeriernas. Under hela tidsperioden förekom endast ett trikåföretag i Borås med en årlig tillverkning värderad till omkring 60 000 kronor. Först i slutet av 1880-talet kom expansionen och företaget fördubblade sitt produktionsvärde. Tillverkningen dominerades på 1870-talet av ylletrojor, men kompletterades på 1880-talet med bomullsunderkläder, som kom upp i samma volym som tröjorna. Dessutom tillverkades ett stort antal olika plagg som exempelvis strumpor, västar och kjolar. Maskinparken bestod av symaskiner samt strump- och stickmaskiner. Trikåfabriken redovisade i industristatistiken omkring 50 arbetare. Sammanfattningsvis visar den industriella statistiken för åren 1870 till 1890 på ett Borås med en textilindustri under snabb expansion. Expansionen i arbetarantal och tillverkningsvärden talar därför för att textilindustrin befann sig i en mycket expansiv fas under de båda årtiondena, och att denna underliggande utveckling kan förklaras med att bomullsindustrin växte genom den efterfrågan den industriella omvandlingen gradvis skapade, en utveckling som tydligen var förhållandevis oberoende av de allmänna konjunkturerna.

Del 6 kommer på onsdag.